

5. Carmody P. Great Power Competition in Africa: Toward a New Cold War? *E-International Relations*, 2025, Jan 23. P.1/4. URL: <https://www.e-ir.info/2025/01/23/great-power-competition-in-africa-toward-a-new-cold-war/> (дата звернення: 02.02.2025).

6. Lopes H. *Une Enfante de Poto-Poto*. Paris: Gallimard, 2012, 272 p.

7. Romashenko S. Mali, Burkina Faso and Niger withdraw from ECOWAS. *D.W.*, 2025, 29 січня. URL: <https://www.dw.com/ru/mali-burkinafaso-i-niger-vysli-iz-organizacii-ekovas/a-71441968> (дата звернення: 02.02.2025).

8. Sabelo J. Ndlovu-Gatsheni. Empire, global coloniality and african subjectivity. 2013. URL: <https://doi.org/10.3167/9780857459510> (дата звернення: 02.02.2025).

9. Schwikowski M., Sandner Ph. (2023). Are Niger's uranium supplies to France under scrutiny? *D.W.*, 2023, 28 Sept. URL: <https://www.dw.com/en/are-nigers-uranium-supplies-to-france-under-scrutiny/a-66711717> (дата звернення: 02.02.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-30>

**RESTORATION OF UKRAINE'S NUCLEAR POTENTIAL
AS AN EFFECTIVE MECHANISM FOR DEERRING ARMED
AGGRESSION IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL
TRANSFORMATIONS**

**ВІДНОВЛЕННЯ ЯДЕРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ
ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ СТРИМУВАННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ**

Koptiev O. S.

*PhD (International Relations),
Associate Professor at the International
Relations Department
Oles Honchar Dnipro
National University
Dnipro, Ukraine*

Коптєв О. С.

*доктор філософії у сфері
міжнародних відносин,
доцент кафедри міжнародних
відносин
Дніпровський національний
університет імені Олеса Гончара
м. Дніпро, Україна*

Після здобуття незалежності у 1991 році Україна успадкувала третій за розміром ядерний арсенал у світі. Однак, як показало життя, відмова

від нього у 1994 році в обмін на мнимі гарантії безпеки, закріплені Будапештським меморандумом, стала серйозною стратегічною помилкою. Вона ледь не призвела до втрати суверенітету та територіальної цілісності держави і лише завдяки героїзму українського народу вдалося відстояти незалежність під час повномасштабної збройної агресії російських окупантів. Будапештський меморандум надав Україні гарантії територіальної цілісності, які виявилися лише декларативними. На думку дослідника Потехіна, відмова України від ядерної зброї свого часу не дала змоги створити власний ядерний потенціал для стримування агресора (що було б неможливо без підтримки США). Це позбавило країну можливості самостійно захищатися, а міжнародні гарантії безпеки лише частково змогли компенсувати цю втрату [3, с.22]. Зрештою, підписанти, включаючи США, Велику Британію та РФ, не забезпечили виконання своїх зобов'язань. Це продемонструвало, що надія на міжнародні гарантії безпеки без власних дієвих механізмів захисту є хибною стратегією.

Подальший розвиток подій в Україні та на геополітичному рівні зумовлює дискусії щодо необхідності справедливого миру та убезпечення нашої країни від нових зовнішніх загроз. Відсутність ядерної зброї значно зменшила можливості України впливати на міжнародну політику та ефективно стримувати агресію. А російське вторгнення у 2014 році стало яскравим свідченням того, що ядерна зброя могла б відігравати роль стримуючого фактора.

Ба більше, сам факт ймовірної наявності такого аргументу дуже лякає РФ і навіть стала елементом фальсифікацій під час повномасштабного вторгнення окупантів. Якщо згадати 2022 рік, ще тоді РФ намагалися виправдати свій напад, стверджуючи, що в Україні нібито існують лабораторії з розробки біологічної зброї або програми зі створення ядерної зброї. Зокрема, три основні російські інформаційні агентства – «Интерфакс», «РИА Новости» і ТАСС – поширили фейкову інформацію про те, що з 1994 року Україна нібито працює над ядерною зброєю [2, с. 27]. На думку дослідника Гомояна, повномасштабне вторгнення РФ в Україну та війна, що триває вже понад десять років, мають серйозні наслідки та виходять далеко за межі порушення міжнародного права і територіальної цілісності нашої країни [1, с. 350]. В цьому контексті пророчими були застереження американського фахівця Девіда Йоста, який зазначав, що дії РФ можуть підірвати довіру до гарантії безпеки від великих держав, а також ускладнити контроль над розповсюдженням ядерної зброї у всьому світі.

Нажаль, скоріше за все за результатами війни Україна матиме фактично поступитися територіями в обмін на мир, однак відкритим залишається питання подальшого захисту територій, адже, на думку низки фахівців, РФ нічого не заважає вже через 5-10 років здійснити чергове вторгнення. Саме тому, одним з варіантів є відновлення ядерного потенціалу нашої країни. Наявність летальної зброї значно зміцнила б позиції України на міжнародній арені, зробивши її одним із ключових гравців у Європі. Крім того, це сприяло б стримуванню як східних, так і західних загроз. Однак реалізація цієї програми потребує технічної бази, міжнародного погодження та ефективного управління.

У випадку технічної бази, як зазначають західні ЗМІ, посилаючись на джерела в українській владі, Київ нібито може створити ядерну бомбу всього за кілька місяців [4]. Однак, в експертному середовищі такі заяви викликають сумніви, адже Україна не має необхідних виробничих потужностей для переробки ядерного палива. Також варто розуміти, що розробка, виробництво та утримання ядерної зброї вимагають значних фінансових ресурсів і висококваліфікованих кадрів, що є нетривіальним завданням в умовах великої війни та післявоєнного будівництва.

В рамках міжнародного узгодження ситуація також є складною, але не повністю безперспективною. Час від часу в інформаційному полі з'являлися повідомлення про можливу передачу Україні ядерного озброєння для захисту від РФ. В той же час, наша держава повинна враховувати міжнародні зобов'язання, включаючи Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), а також політичні та економічні наслідки такого кроку, про що неодноразово заявляв очільник МЗС України Сибіга.

Ефективне управління також, на мою думку, не можливе в умовах великої війни, адже забезпечення ядерної безпеки потребує створення відповідної інфраструктури та нормативно-правової бази. Попри це, варто розуміти, що отримання ядерного статусу носить виключно політичний, а не технічний характер. Прикладом цього є Іран, який маючи куди менші ресурси отримує від РФ технології, які дозволяють створювати летальну зброю. У випадку України країною-донором може виступити Франція, Німеччина чи Великобританія, які зацікавлені і плідному співробітництві.

Тому відновлення ядерного потенціалу України є дуже складним, але в той же час не нездійсненним рішенням. Для нього треба лише політична воля, а також згода великих гравців на міжнародній арені. Це рішення вимагатиме від України сміливості, рішучості та значних

ресурсів, але у довгостроковій перспективі воно може стати фундаментом для побудови сильної та незалежної держави, здатної ефективно протистояти будь-яким загрозам.

Від початку повномасштабного вторгнення російських окупантів Україна перебуває під загрозою втрати державності. Ворог анексує та окупує території, щодня здійснює атаки по цивільним та інфраструктурним об'єктам і декларує через спікерів та пропагандистів знищення нашої держави. Сучасний стан речей показав повну неспроможність підписантів Будапештського меморандуму, як-то США та Великобританії припинити військову агресію РФ, що спровокувало масштабні геополітичні зміни по всьому світу. До НАТО приєдналася Фінляндія, з новою силою розгорілася війна в Ізраїлі, Азербайджан силою повернув собі контроль над Карабахом, а в Сирії рухнув режим Асада. Все це є наслідком збройної агресії РФ, яка з 2014 року продовжує окупацію українських земель та корисних копалин. А повна відсутність дієвого супротиву від країн Європи та США дала можливість диктаторам та терористичним формуванням творити безчинства, силою вирішуючи власні геополітичні проблеми.

В контексті України, після перемоги на виборах США Дональд Трамп побічно обіцяв скоротити чи припинити поставки життєво важливої зброї до нашої країни, а також відкрито виступає за прямі перемовини з російським диктатором щодо припинення війни та зменшення санкційного тиску.

Попри чітку визначеність агресора та жертви агресії, протягом майже трьох років Україна немає чітких гарантій безпеки від підписантів Будапештського меморандуму, що говорить про недовірливість таких домовленостей. Згідно норм міжнародного права кожна держава має право будь-якими засобами захищати свій суверенітет та територіальну цілісність.

У зв'язку з вище згаданим, на мою думку, доречним для України має бути політичне рішення щодо відродження ядерної програми з метою створення механізму стримування будь-якої збройної агресії. Адже нинішній стан речей показав, що ворога не здатні зупинити жодні вмовляння та санкції, бо ворог розуміє лише мову зброї. Ба більше, на моє глибоке переконання, країни-члени НАТО не збираються захищати Україну зі зброєю в руках, попри її курс на євроінтеграцію та сформований запит вступу до Альянсу.

Література:

1. Гомонай В. В. Будапештський меморандум: уроки та невиконані очікування на шляху України до вступу в НАТО. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право. 2024. Вип. 81(3). С. 346–351. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/66302/1/54-2.pdf>.
2. Носовський, А. В. (2022). Ядерний тероризм Російської Федерації в Україні – виклик для світової безпеки: Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 23 березня 2022 року. *Visnik Nacional Noi Academii Nauk Ukraini*, (5), 24–29. <https://doi.org/10.15407/visn2022.05.024>.
3. Потехін О. В. Ядерне роззброєння України у контексті її відносин з США та РФ. АГОРА. 2016. №. Вип. 16. С. 16-19. URL: https://elibrary.ivinas.gov.ua/397/1/Ukraines_Nuclear_Disarmament_in_the_Cont.pdf.
4. Could Zelensky use nuclear bombs? Ukraine's options explained. URL: <https://www.thetimes.com/world/russia-ukraine-war/article/zelensky-nuclear-weapons-bomb-0ddjrs5hw>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-31>

EUROPEAN EXPERIENCE OF INTERACTION OF PUBLIC ASSOCIATIONS WITH PUBLIC AND LOCAL AUTHORITIES

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВИМ ВРЯДУВАННЯМ

Kritsak Yu. L.

Postgraduate student, at the Department of Political Science and Public Administration Uzhhorod National University Uzhhorod, Ukraine

Крицак Ю. Л.

аспірант кафедри політології і державного управління Ужгородський національний університет м. Ужгород, Україна

Актуальність теми. Сучасні виклики, зокрема військовий конфлікт та економічна криза, посилюють потребу в ефективній взаємодії між громадськими об'єднаннями та органами державної влади, що сприяє стабільності та прозорості управлінських процесів. Європейський